

TÓM TẮT CHÍNH SÁCH

ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG THỦY ĐIỆN A VƯƠNG SAU MỘT THẬP NIÊN

Đánh giá tác động giới của thủy điện A Vương do nhóm nghiên cứu của Trung tâm Nghiên cứu và Phát triển Xã hội (CSRĐ) và đại diện các cơ quan, tổ chức địa phương thực hiện tháng 9-10/2018 trong khuôn khổ các dự án thí điểm đánh giá tác động giới tại các thủy điện miền Trung và Tây Nguyên do Oxfam tài trợ.

Nằm trên địa bàn xã Maccoih, huyện Đông Giang, tỉnh Quảng Nam, cách thành phố Đà Nẵng khoảng 100km, công trình thủy điện A Vương có tổng vốn đầu tư trên 3.800 tỷ đồng, được khởi công xây dựng vào tháng 8/2003, phát điện tổ máy 1 vào tháng 10/2008 và phát điện tổ máy 2 vào tháng 12/2008. Nhà máy có tổng công suất là 210 MW với điện lượng bình quân hàng năm là 815 triệu KWh. Dung tích hồ chứa khoảng 343,55 triệu m³. Ngoài sự vận hành chuyên biệt, thủy điện A Vương phải tuân thủ quy trình liên hồ chứa trên khu vực sông Vu Gia – Thu Bồn theo Quyết định số 1537/QĐ-TTg ngày 7/9/2015 của Thủ tướng Chính phủ.

Thủy điện A Vương có ảnh hưởng trực tiếp đến 330 hộ với 1572 khẩu đồng bào Katu, trong đó 34 hộ (99 khẩu) tự di dời, và 296 hộ (1.473 khẩu) tái định cư tại 3 khu: 2 khu tái định cư Pachepalanh (132 hộ) và Cutchrun (95 hộ) thuộc xã Maccoih, huyện Đông Giang, tỉnh Quảng Nam, và khu tái định cư A Lua (69 hộ) thuộc xã Dang, huyện Tây Giang, tỉnh Quảng Nam. Ngoài ra, cộng đồng vùng hạ lưu sông Vu Gia ở xã Đại Hồng, huyện Đại Lộc chịu tác động nhiều thủy điện bậc thang đầu nguồn. Đánh giá bao gồm các cộng đồng tái định cư và cả vùng hạ lưu sông Vu Gia.

Các phát hiện chính

- 1
- 2
- 3
- 4

Khuyến nghị

Đối với cơ quan ban ngành tỉnh, huyện và xã, đặc biệt Hội Phụ nữ các cấp, cần tiếp tục quan tâm xây dựng các chương trình và hoạt động tăng cường bình đẳng giới theo chiến lược quốc gia trong những năm tới trên các lĩnh vực kinh tế, xã hội và cuộc sống, chú ý đến đồng bào dân tộc thiểu số, đặc biệt phụ nữ ở các vùng bị ảnh hưởng bởi các dự án phát triển kinh tế, bao gồm phát triển thủy điện.

Đối với các dự án thủy điện, bao gồm Thủy điện A Vương, cần tiếp tục tiên phong, phối hợp với các bên liên quan, trong xây dựng mô hình phát triển thủy điện bền vững thông qua các cơ chế đối thoại và hỗ trợ dựa trên những cách tiếp cận mới bao gồm đánh giá tác động xã hội và đánh giá tác động giới, làm cơ sở xây dựng những chính sách phản ánh thực tiễn phát triển thủy điện và năng lượng hiện nay trong bối cảnh phát triển bền vững hơn.

Đánh giá tác động giới này khẳng định một lần nữa sự khác biệt trong phân công lao động cũng như kiểm soát các nguồn lực giữa phụ nữ và nam giới trong các cộng đồng bị ảnh hưởng bởi phát triển thủy điện A Vương. Do đó, việc không chú ý đến vấn đề giới khi thực hiện các dự án kinh tế và phát triển cơ sở hạ tầng không chỉ đem lại những tác động tiêu cực khó giải quyết đến cộng đồng nói chung mà tác động mạnh mẽ hơn lên phụ nữ vốn đã chịu nhiều thiệt thòi. Ở các cộng đồng đồng bào Cơ Tu, vấn đề về giới còn liên quan đến yếu tố cấu trúc quyền lực và văn hóa, đòi hỏi phải có nhiều can thiệp mang tính hệ thống và đồng bộ của nhiều bên liên quan. Trả nợ hồi môn là một tập tục và hệ ý thức ăn sâu quy định sự bất bình đẳng nam nữ hiện nay.

Đánh giá tác động giới ở vùng hạ lưu cho thấy sự khó khăn hơn của phụ nữ trong việc thay đổi các sinh kế truyền thống trong một môi trường phi nông nghiệp hóa do những điều kiện tự nhiên mới gây nên (đất đai, thổ nhưỡng, chế độ lũ lụt...), trong khi những điều kiện về đô thị hóa và công nghiệp hóa chưa phát triển để đáp ứng đủ nhu cầu mới về sinh kế, việc làm, phát triển cuộc sống.

Tác động của thủy điện lên vùng hạ lưu xã Đại Hồng có nhiều gợi ý về chính sách trong việc xác định đối tượng bị ảnh hưởng bởi dự án thủy điện, đặc biệt là tác động tích hợp của nhiều thủy điện. Thậm chí các quy định của các tổ chức quốc tế hiện nay cũng chỉ tập trung vào đối tượng bị tác động trực tiếp do thu hồi đất từ dự án, để lại một khoảng trống đối với những cộng đồng bị tác động khác. Đồng thời, xét về mặt thời gian, sự phát triển của các hộ gia đình và cộng đồng cần được cân nhắc trong các kế hoạch quản lý tác động và can thiệp phát triển một cách bền vững, hơn là chỉ dựa vào thời điểm khóa sổ (cut off), như trường hợp các hộ mới phát sinh ở các khu tái định cư của dự án.

Bài học về xây dựng khu tái định cư ở các vùng đồng bào dân tộc cũng như việc điều tiết nước, đặc biệt trong điều kiện vận hành liên hồ chứa trong quan hệ với địa chất cho thấy cần phải kết hợp tri thức khoa học với tri thức địa phương bao gồm sự tham gia của nữ giới và sự đối thoại thường xuyên, cơ chế lắng nghe và học tập giữa các bên liên quan để xử lý các vấn đề mới nảy sinh. “Chiếc áo” cơ chế về đánh giá tác động môi trường và các quy định trách nhiệm đối với những dự án xây dựng thủy điện trở nên “quá chật” để có thể phát triển dự án thủy điện mang tính bền vững.

Theo các quy định của pháp luật Việt Nam, các dự án có nguy cơ tác động xấu đến môi trường, bao gồm nhóm các dự án liên quan đến thủy lợi, khai thác rừng, trồng trọt, phải có đánh giá tác động môi trường, bao gồm hợp phần đánh giá về kinh tế xã hội. Cũng như vậy, đánh giá tác động xã hội được khuyến khích được thực hiện để dự báo và có những giải pháp giảm thiểu những tác động tiêu cực có thể ảnh hưởng đến con người và cộng đồng bị ảnh hưởng, nhất là về sức khỏe, sinh kế và các yếu tố văn hóa và xã hội khác. Đánh giá tác động giới chỉ được thực hiện gần đây ở các nước tiên tiến như một công cụ chính sách để đảm bảo các quyết định đều có xem xét đến yếu tố giới.

Luật Bình đẳng giới 2006 xác định “Mục tiêu bình đẳng giới là xoá bỏ phân biệt đối xử về giới, tạo cơ hội như nhau cho nam và nữ trong phát triển kinh tế - xã hội và phát triển nguồn nhân lực, tiến tới bình đẳng giới thực chất giữa nam, nữ và thiết lập, củng cố quan hệ hợp tác, hỗ trợ giữa nam, nữ trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội và gia đình”. Điều 7 của Luật khẳng định chính sách của Nhà nước về bình đẳng giới bao gồm:

- Bảo đảm bình đẳng giới trong mọi lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hoá, xã hội và gia đình; hỗ trợ và tạo điều kiện cho nam, nữ phát huy khả năng, có cơ hội như nhau để tham gia vào quá trình phát triển và thụ hưởng thành quả của sự phát triển.
- Bảo vệ, hỗ trợ người mẹ khi mang thai, sinh con và nuôi con nhỏ; tạo điều kiện để nam, nữ chia sẻ công việc gia đình.
- Áp dụng những biện pháp thích hợp để xoá bỏ phong tục, tập quán lạc hậu cản trở thực hiện mục tiêu bình đẳng giới.
- Khuyến khích cơ quan, tổ chức, gia đình, cá nhân tham gia các hoạt động thúc đẩy bình đẳng giới.
- Hỗ trợ hoạt động bình đẳng giới tại vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số và vùng có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn; hỗ trợ những điều kiện cần thiết để nâng chỉ số phát triển giới đối với các ngành, lĩnh vực và địa phương mà chỉ số phát triển giới thấp hơn mức trung bình của cả nước.

Ngày 24/12/2010, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 2351/QĐ-TTg phê duyệt Chiến lược quốc gia về bình đẳng giới giai đoạn 2011 - 2020. Trong lĩnh vực xây dựng và thực thi pháp luật, Luật Bình đẳng giới đã quy định bảo đảm lồng ghép vấn đề bình đẳng giới trong xây dựng và thực thi pháp luật là một trong sáu nguyên tắc cơ bản về bình đẳng giới.

Đánh giá tác động giới trong phát triển thủy điện được các tổ chức quốc tế bao gồm Oxfam khuyến nghị chú ý không chỉ vì vai trò khác nhau về giới liên quan đến quản trị và tham gia sử dụng tài nguyên nước mà còn giúp các bên liên quan, nhất là các nhà đầu tư, những người xem phát triển thủy điện như là một hoạt động can thiệp phát triển, tăng hiệu quả về kinh tế và xã hội của các dự án thủy điện. Cùng với đánh giá tác động môi trường và đánh giá tác động xã hội, đánh giá tác động giới cung cấp cho các bên liên quan những cách hiểu, dự báo và kế hoạch giảm thiểu chi tiết và cụ thể hơn để phát triển và nâng cao vị thế của các cộng đồng bị ảnh hưởng, trong đó nhấn mạnh các nhóm dân tộc thiểu số và phụ nữ, những người ít được thấy và nghe trong các hoạch định về dự án phát triển nói chung và phát triển thủy điện nói riêng.

Trung tâm Nghiên cứu Phát triển Xã hội

2/33 Nguyễn Trường Tộ, Thành phố Huế
Email: info@csrd.vn
Điện thoại & Fax: +84 234 3837714